

Nr 72

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1955/56 till yrkesundervisningen samt till folkbildningsåtgärder i övrigt m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

Yrkesundervisningen

1:o) **Högre tekniska läroverk: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts i propositionen nr 1 under åttonde huvudtiteln framställda förslag (punkt 292, s. 579—587 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 januari 1955), vilket avser bland annat inrättande av två nya ordinarie lektorstjänster, femton adjunktstjänster i Ce 29, sex vaktmästartjänster i Ce 12, en vaktmästartjänst i Ce 11 och en värmskötartjänst i Ce 11 samt i fråga om medelsanvisningen innebär en anslagshöjning med 200 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1955/56, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för de högre tekniska läroverken, som föranledes av vad departementschefen förordat,

b) godkänna följande avlöningsstat för de högre tekniska läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1955/56:

A v l ö n i n g s s t a t

Utgifter

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	3 085 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:	
a) Arvoden åt skolläkare m. m., <i>förslagsvis</i>	32 100

Statsutskottets utlåtande nr 72 år 1955

b) Arvoden åt bibliotekarier, <i>förslags-</i> <i>vis</i>	12 900	45 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	2 810 000	
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	715 000	
	Summa kronor	6 655 000

Särskilda uppbördsmedel

Hyror och hyresersättningar m. m.	100 000
	Nettoutgift kronor
	6 555 000

c) till *Högre tekniska läroverk: Avlöningar* för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 6 555 000 kronor.

2:o) **Högre tekniska läroverk: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 293, s. 588), vilket innebär en anslagshöjning med 11 700 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Högre tekniska läroverk: Omkostnader* för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 665 200 kronor.

3:o) **Högre tekniska läroverk: Materiel, böcker m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 294, s. 588—590), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Högre tekniska läroverk: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 440 000 kronor.

4:o) **Högre tekniska läroverk: Föreläsningar och fortbildningskurser.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 295, s. 590), vilket innebär en anslagshöjning med 12 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Högre tekniska läroverk: Föreläsningar och fortbildningskurser* för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 22 000 kronor.

5:o) **Konstfackskolan: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 296, s. 591—593), vilket innebär en anslagshöjning med 31 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1955/56, vidtaga de änd-

ringar i personalförteckningen för konstfackskolan, som för-
anledes av vad departementschefen förordad,

b) godkänna följande avlöningsstat för konstfackskolan,
att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1955/56:

A v l ö n i n g s s t a t

Utgifter

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslags-</i> <i>vis</i>	368 200
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:	
a. Arvoden åt skolläkare m. m., <i>för-</i> <i>slagsvis</i>	6 250
b. Ersättning åt vissa sakkunniga, <i>för-</i> <i>slagsvis</i>	100
c. Arvode åt bibliotekarie	6 840
d. Arvode åt tillsynslärare	450
e. Arvode åt portvakt	960
f. Ersättning åt vissa teckningslärare och handledare, <i>förslagsvis</i>	4 800
g. Ersättning åt styrelsens sekreterare	2 400
	21 800
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	625 200
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	114 800
	Summa kronor 1 130 000

Särskilda uppbördsmedel

1. Elevavgifter, <i>förslagsvis</i>	22 000
2. Avkastning ur Sjöstedtska fonden ..	2 880
3. Bidrag från Stockholms stad, <i>för-</i> <i>slagsvis</i>	203 120
	228 000
	Nettoutgift kronor 902 000

c) till *Konstfackskolan*: *Avlöningar* för budgetåret
1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 902 000 kronor.

6:o) **Konstfackskolan: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts
förslag (punkt 297, s. 593), vilket innebär en anslagshöjning med 700 kro-
nor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Konstfackskolan: Omkostnader* för
budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 77 100
kronor.

7:o) **Konstfackskolan: Undervisningsmateriel m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 298, s. 593 och 594), vilket innebär en anslagshöjning med 2 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Konstfackskolan: Undervisningsmateriel m. m.* för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 74 900 kronor.

8:o) **Understöd åt handelsgymnasier.** Kungl. Maj:t har (punkt 299, s. 594—597) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 1 605 000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 105 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Heüman m. fl.* (I: 26) och den andra inom andra kammaren av herr *Hamrin m. fl.* (II: 29), i vilka hemställts att riksdagen måtte bevilja erforderligt anslag för statsbidrag åt Jönköpings handelsgymnasium från och med den 1 juli 1955 enligt bestämmelserna i kungörelsen den 5 juni 1953 angående statsbidrag till de statsunderstödda handelsgymnasierna (SFS nr 528/1953).

Beträffande motiveringen för det i motionerna gjorda yrkandet får utskottet hänvisa till motionen I: 26.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har i sina anslagsäskanden för nästa budgetår föreslagit, bland annat, att statsbidrag beräknas till en avdelning av första och en avdelning av andra klassen i tvåårig kurs vid vart och ett av de nu icke statsunderstödda handelsgymnasierna i Alvesta, Borås, Eskilstuna, Halmstad, Jönköping, Linköping och Västerås.

Departementschefen har — med erinran om att under de senare budgetåren kretsen av statsunderstödda handelsgymnasier successivt utvidgats — ansett sig även för nästa budgetår böra tillstyrka statsbidrag till ytterligare ett handelsgymnasium, varvid enligt departementschefens mening valet borde falla på det äldsta av de gymnasier, som kunde komma i fråga, nämligen Borås handelsgymnasium. I enlighet härmed har departementschefen för nästa budgetår beräknat statsbidrag till detta gymnasium för en klassavdelning av vardera första och andra klassen.

I övrigt avser Kungl. Maj:ts förslag statsbidrag till utbyggnad av den tvååriga kursen vid Umeå handelsgymnasium med en parallellavdelning av första klass ävensom medelansvisning för vissa automatiska utgiftsökningar.

Utskottet. Av de sju nu icke statsunderstödda handelsgymnasierna inrättades Borås handelsgymnasium år 1950, Eskilstuna och Jönköpings handelsgymnasier år 1951, Linköpings och Västerås handelsgymnasier år 1953

samt Halmstads och Kronobergs (Alvesta) handelsgymnasier år 1954. Överstyrelsen för yrkesutbildning har föreslagit, att samtliga dessa sju gymnasier skall erhålla statsbidrag från och med nästa budgetår. Departementschefen har för sin del tillstyrkt, att utöver de nu statsunderstödda gymnasierna ytterligare ett gymnasium skall få statsbidrag från och med budgetåret 1955/56. Departementschefen har ansett valet därvid böra falla på det äldsta gymnasiet, nämligen Borås handelsgymnasium. I motionerna I: 26 och II: 29 har yrkats, att statsbidrag skall tillerkännas Jönköpings handelsgymnasium från och med nästa budgetår.

Såvitt kan bedömas av antalet sökande till de nu icke statsunderstödda handelsgymnasierna, synes dessa gymnasier, vart och ett inom sitt upptagningsområde, i sin mån tillgodose ett väl ådagalagt behov av praktiskt inriktad gymnasieundervisning. Därest ett handelsgymnasium befinner på ändamålsenligt sätt fylla en funktion inom skolorganisationen, synes det efter en viss tids stabilisering böra kunna komma i åtnjutande av statsbidrag. Från dessa synpunkter förefaller det utskottet lämpligast, att den successiva ökning av antalet statsunderstödda handelsgymnasier, som i fortsättningen anses böra äga rum, sker i kronologisk ordning, såvida icke särskilda förhållanden till annat föranleder. Utskottet har i nuvarande läge ansett sig böra ansluta sig till departementschefens uppfattning, att Borås handelsgymnasium, som inrättades år 1950, bör erhålla statsbidrag från och med nästa budgetår. Däremot har utskottet icke funnit sig böra tillstyrka bifall till det i motionerna framställda yrkandet, att även Jönköpings handelsgymnasium, som jämte Eskilstuna handelsgymnasium inrättades år 1951, skulle tillerkännas statsbidrag redan från och med nästa budgetår. Med hänsyn till vad nyss anförts, förväntar utskottet emellertid, att sistnämnda båda handelsgymnasier, om ej särskilda skäl till annat föranleder, kommer att av Kungl. Maj:ts föreslås till åtnjutande av statsbidrag från och med budgetåret 1956/57.

Utskottet — som biträder Kungl. Maj:ts förslag om en höjning av anslaget med 105 000 kronor — får alltså hemställa

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 26 och II: 29, till *Understöd åt handelsgymnasier* för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 1 605 000 kronor.

9:o) **Anordnande av handelsgymnasieexamen för lärjungar från enskild undervisning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 300, s. 597 och 598), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Anordnande av handelsgymnasieexamen för lärjungar från enskild undervisning* för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 22 000 kronor.

10:o) **Bidrag till grafiska institutet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 301, s. 598—600), vilket innebär en anslagshöjning med 6 400 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till grafiska institutet* för budgetåret 1955/56 anvisa ett anslag av 10 000 kronor.

11:o) **Bidrag till bergsskolan i Filipstad m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 302, s. 600), vilket innebär en anslagshöjning med 800 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till bergsskolan i Filipstad m. m.* för budgetåret 1955/56 anvisa ett anslag av 68 000 kronor.

12:o) **Bidrag till textilinstitutet i Borås.** Kungl. Maj:t har (punkt 303, s. 600—603) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 100 900 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels en inom andra kammaren av herr *Sjölin m. fl.* väckt motion (II: 58), vari hemställts att riksdagen måtte besluta att även facklärare vid textilinstitutet i Borås med inplacering i löneklasserna 25—28 erhåller uppflyttning två löneklasser och alltså inplaceras i löneklasserna 27—30,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Magnusson m. fl.* (I: 315) och den andra inom andra kammaren av herr *Lundqvist m. fl.* (II: 255), i vilka hemställts att riksdagen till Bidrag till Textilinstitutet i Borås för budgetåret 1955/56 enligt överstyrelsens för yrkesutbildning förslag ville anvisa förutom av departementschefen föreslagna 100 900 kronor dels 2 800 kronor för facklärarnas löneförbättring, dels 1 500 kronor för extralärares och assistenters löneförbättring eller sammanlagt 105 200 kronor.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena hänvisas — i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande — till motionerna II: 58 och I: 315.

Vid textilinstitutet är inrättade bland annat tre facklärartjänster, två facklärarinetjänster samt en spinnmästartjänst och en vävmästartjänst. Enligt gällande statsbidragsvillkor skall innehavarna av dessa tjänster åtnjuta lön enligt följande löneklasser å löneplan nr 1 i statens grundlöneförordning, nämligen facklärarna 25—28 löneklasserna samt facklärarinnorna och spinn- och vävmästarna 19—22 löneklasserna. Löneklassuppflyttning sker efter samma grunder som för statstjänstemän i allmänhet.

Till avlönande av facklärare och facklärarinnor utgår statsbidrag med hälften av kostnaderna. Till avlönande av spinn- och vävmästarna utgår statsbidrag med två tredjedelar av grundlönerna och hälften av rörligt tillägg.

Till avlönande av extra lärare och assistenter, för vilkas arvodesnivå särskilt villkor ej gäller, utgår nu statsbidrag med 3 500 kronor, under förutsättning att från annat håll tillskjutes minst samma belopp.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har i enlighet med förslag av institutets styrelse för nästa budgetår hemställt bland annat, att löneställningen för facklärarna, facklärarinnorna och spinn- och vävmästarna måtte höjas två löneklasser samt att bidraget till avlönande av extra lärare och assistenter måtte uppräknas med 1 500 kronor till 5 000 kronor.

Departementschefen, som räknat med oförändrat bidragsbelopp för avlönande av extra lärare och assistenter, har förklarat sig ej beredd att för närvarande förorda någon ändring beträffande den för facklärarna gällande placeringen i löneklasserna 25—28. Däremot har departementschefen funnit sig böra biträda förslaget om en uppflyttning av facklärarinnorna samt spinn- och vävmästarna från löneklasserna 19—22 till löneklasserna 21—24.

I övrigt avser Kungl. Maj:ts förslag — som innebär en anslagshöjning med 10 400 kronor — ökning av statsbidragsbeloppet för anskaffande av apparatur från 2 600 kronor till 10 000 kronor såsom engångsanvisning för modernisering och utbyte av befintliga maskiner; såsom villkor gäller i detta avseende att från annat håll tillskjutes minst hälften så stort belopp som statsbidraget.

I *motionerna I: 315* och *II: 255* har anförts bland annat följande.

Vid Textilinstitutet finnas utom föreståndaren 7 fasta lärartjänster (3 facklärare med lön motsvarande lönegrad 25, 2 facklärarinnor samt 2 manliga praktiklärare med lön motsvarande lönegrad 19). Dessa lärare erhöilo sin nuvarande löneplacering redan år 1948 och ha sålunda icke i likhet med jämställda lärare vid statliga och kommunala skolor erhållit löneförbättring motsvarande en uppflyttning 2 lönegrader.

År efter år har kungl. överstyrelsen för yrkesutbildning äskat anslag här för, men denna orättvisa har likväl fått kvarstå.

För budgetåret 1955/56 har Älvsborgs läns landsting beslutat ge anslag till hälften av den föreslagna lönehöjningen för samtliga 7 lärartjänster, medan chefen för ecklesiastikdepartementet ansett sig kunna förorda förslaget om löneuppflyttning endast för 4 av de ifrågavarande 7 tjänsterna. Han har med andra ord uteslutit de 3 manliga facklärarna, som haft samma långa väntan som övriga på sin löneförbättring. Enär landstinget av det årligen erforderliga beloppet, 5 616 kronor, är villigt anslå hälften, skulle staten för de 3 lärarnas löneuppflyttning endast behöva öka anslaget med (avrundat) 2 800 kronor per år.

Departementschefen har vidare icke ansett sig böra förorda höjning av anslaget till extralärare och assistenter. Dessas arvoden äro nu avsevärt lägre än vid t. ex. de kommunala yrkesskolorna. Även en mindre höjning skulle här kunna betyda större möjligheter att få goda lärarkrafter. Det kan inte anses rimligt att denna lilla grupp av lärare skall behöva avstå

från den höjning som tillkommit praktiskt taget alla andra lärare i motsvarande ställning inom vårt land.

För närvarande uppgår totalbeloppet per år för extralärare och assistenter till 19 692 kronor. För en höjning av detta belopp med 3 000 kronor skulle erfordras en ökning av statsanslaget med 1 500 kronor enligt yrkes-skolöverstyrelsens förslag (Älvsborgs läns landsting betalar även i detta fall hälften).

Utskottet. Såsom framgår av den lämnade redogörelsen har departementschefen förordat, att den såsom statsbidragsvillkor gällande löneklassplaceringen för facklärarinnorna samt spinn- och vävmästarna vid textilinstitutet från och med nästa budgetår skall höjas från 19—22 löneklasserna till 21—24 löneklasserna. Ett av överstyrelsen för yrkesutbildning framlagt förslag om höjning med två löneklasser även för facklärarna, som nu är placerade i 25—28 löneklasserna, samt om ökning med 1 500 kronor av det för närvarande med 3 500 kronor uppförda bidragsbeloppet för avlöande av extra lärare och assistenter har departementschefen däremot ansett sig icke böra biträda.

De i motionerna I: 315 och II: 255 samt II: 58 gjorda yrkandena överensstämmer med överstyrelsens nyss angivna förslag beträffande facklärarnas löneklassplacering. I de förstnämnda motionerna har vidare i enlighet med överstyrelsens äskande hemställts om en höjning av bidraget till avlöande av extra lärare och assistenter med 1 500 kronor.

Utskottet har vid sin prövning av förevarande spörsmål funnit sig böra ansluta sig till departementschefens ställningstagande och avstyrker därför bifall till motionerna.

Kungl. Maj:ts förslag i övrigt under denna punkt har icke givit utskottet anledning till erinran.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 315 och II: 255 samt II: 58, till *Bidrag till textilinstitutet i Borås* för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 100 900 kronor.

13:o) **Bidrag till Lennings textiltekniska institut i Norrköping.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 304, s. 603 och 604), vilket innebär en anslagshöjning med 6 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till Lennings textiltekniska institut i Norrköping* för budgetåret 1955/56 anvisa ett anslag av 80 000 kronor.

14:o) **Stipendier åt elever vid tekniska fackskolor och andra fackutbildningsanstalter.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 305, s. 604), vilket innebär en anslagshöjning med 80 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Stipendier åt elever vid tekniska fackskolor och andra fackutbildningsanstalter* för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 1 080 000 kronor.

15:o) **Bidrag till anordnande av kurser för utbildning av elektriska installatörer.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 307, s. 605—607), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till anordnande av kurser för utbildning av elektriska installatörer* för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 75 500 kronor.

16:o) **Resestipendier åt lärare vid yrkesundervisningen.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 310, s. 609), vilket innebär en anslagshöjning med 3 500 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Resestipendier åt lärare vid yrkesundervisningen* för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 kronor.

17:o) **Främjande av lärlingsutbildning inom muryrket m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 312, s. 610—612), vilket innebär en anslagsminskning med 50 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Främjande av lärlingsutbildning inom muryrket m. m.* för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kronor.

18:o) **Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 313, s. 612—613), vilket innebär en anslagsminskning med 10 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov* för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 5 000 kronor.

19:o) **Bidrag till vissa omskolningskurser m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 314, s. 613—616), vilket innebär en anslagshöjning med 250 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till vissa omskolningskurser m. m.* för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 1 350 000 kronor.

20:o) **Bidrag till vissa kurser i cement- och betongteknik.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 315, s. 616), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till vissa kurser i cement- och betongteknik* för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 13 700 kronor.

21:o) **Resestipendier för yrkesutbildning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 316, s. 616 och 617), vilket innebär en anslagshöjning med 10 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Resestipendier för yrkesutbildning* för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 60 000 kronor.

Folkbildningsåtgärder i övrigt m. m.

22:o) **Understöd åt folkbiblioteksväsendet.** Kungl. Maj:t har (punkt 317, s. 618—634) föreslagit riksdagen att godkänna av departementschefen förordade ändrade grunder för statsbidrag till dels kommunala och med dem likställda folkbibliotek, dels ock skolbiblioteken att gälla, såvitt angår de förra biblioteken, från och med den 1 januari 1956 och i fråga om de senare biblioteken från och med den 1 juli 1955, samt att till Understöd åt folkbiblioteksväsendet för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 8 588 500 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehäft

dels en inom första kammaren av herr *Svärd* väckt motion (I: 310), vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts förslag under åttonde huvudtiteln punkt 317 måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag till ändrade grunder för statsbidrag, i vad avser skolbiblioteken, samt för budgetåret 1955/56 till Understöd åt folkbiblioteksväsendet anvisa ett förslagsanslag av 6 760 500 kronor,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Axel Andersson m. fl.* (I: 56) och den andra inom andra kammaren av fröken *Vinge m. fl.* (II: 27), i vilka hemställts att riksdagen vid behandlingen av skolbiblioteksanslaget (åttonde huvudtiteln, punkt 317) ville godkänna Kungl. Maj:ts förslag med den ändringen, att statsbidragets maximibelopp i landskommunerna sättes till 5 kronor per elev även i de fall, då antalet elever i skoldistriktet överstiger 1 000,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Gärde Widemar m. fl.* (I: 216) och den andra inom andra kammaren av fröken *Elmén m. fl.* (II: 263), i vilka hemställts att riksdagen i anslutning till den under åttonde huvudtiteln upptagna punkten Understöd till folkbiblioteksväsendet i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att Kungl. Maj:t måtte upptaga den i motionen berörda frågan till om-

prövning och vidtaga de åtgärder, som erfordras för en förbättring av biblioteksförhållandena vid fångvårdsanstalterna,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Pettersson* och *Elmgren* (I:55) samt den andra inom andra kammaren av fröken *Vinge m. fl.* (II:56), i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta att elevavgifter vid av skolöverstyrelsen anordnad biblioteksskola icke skall utgå, räknat från 1 juli 1955, samt att anslaget till bibliotekskurser höjes med 7 000 kronor till 67 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag beträffande ändrade grunder för statsbidrag till kommunala och med dem likställda folkbibliotek syftar till en teknisk förenkling av statsbidragssystemet i anslutning till den centralisering av kommunernas medelsförvaltning, som skett sedan tillkomsten av nu gällande bidragsbestämmelser. Enligt dessa beräknas bidraget såsom grundunderstöd samt tilläggsunderstöd I och II i visst förhållande till det s. k. ortsbidraget, d. v. s. de medel som av kommunen eller andra icke statliga bidragsgivare ställes till förfogande för det år, för vilket statsbidraget sökes. *Kungl. Maj:ts förslag* innebär i huvudsak, att statsbidraget skall beräknas på grundval av ett bidragsunderlag, i vilket ingår bibliotekens utgifter för bokinköp och bokbindning samt för egentlig bibliotekspersonal enligt fastställd utgiftsstat för det år, för vilket statsunderstöd sökes. Grundunderstödet föreslås skola utgöra 50 procent av bidragsunderlaget, dock såsom för närvarande högst 5 000 kronor. Tilläggsunderstöd I föreslås skola utgå med ytterligare 20 procent av utgifterna för bokinköp och bokbindning och tilläggsunderstöd II likaledes med ytterligare 20 procent av utgifterna för löner och arvoden till kompetent personal. Summan av statsbidraget per kommun och år avses liksom hittills skola vara maximerad till 10 000 kronor. Omläggningen av grunderna för ifrågavarande statsbidrag beräknas i och för sig ej komma att föranleda någon nämnvärd kostnadsökning för statsverket.

Nu gällande grunder för statsbidrag till skolbiblioteken har i statsverkspropositionen sammanfattats på följande sätt.

Statsunderstöden till skolbiblioteksväsendet utgår för närvarande för flertalet folkskolors del i huvudsak enligt samma grunder som gäller för understöd till kommunala och med dem likställda folkbibliotek. Bestämmelserna (SFS 1930:15) innebär, att understöden beräknas på grundval av det bidrag från lokalt håll (ortsbidrag), som ställes till bibliotekets förfogande för det år, för vilket statsunderstöd sökes. Understöden utgår i form av dels grundunderstöd, dels två tilläggsunderstöd. Grundunderstödet utgår enligt en fallande skala med högst 100 och lägst 50 procent av ortsbidraget. Tilläggsunderstöden utgår med vardera högst hälften av skillnaden mellan ortsbidraget och grundunderstödet. För att tilläggsunderstöd skall utgå, skall biblioteket fylla vissa kvalifikationer i fråga om dels handbokssamling och läsrum, dels kompetens hos personalen. Statsunderstödet

var tidigare för varje distrikt maximerat till 1 000 kronor. Vid 1953 års riksdag höjdes maximibeloppet till 3 000 kronor. I försöksdistrikt, där försöksverksamheten omfattar distriktets samtliga skolor, utgår understödet enligt beslut av 1951 års riksdag med samma belopp som ortsbidraget, dock med högst 3 kronor 50 öre per lärjunge. Vid vissa andra statsunderstödda skolor (kommunala realskolor, kommunala flickskolor, lärlings- och yrkesskolor, folkhögskolor och lantmannaskolor m. fl.) utgår understödet med samma belopp som ortsbidraget, dock med högst 300 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag till ändrade grunder för ifrågavarande statsbidrag innebär i huvudsak följande. Bidraget skall för de statsunderstödda skolorna utgå med samma belopp som vederbörande kommunala eller enskilda huvudmän tillskjuter, dock i normala fall med högst 5 kronor per elev och redovisningsår. För de större skoldistrikt (skolorna) föreslås statsbidragsbeloppet skola minskas i förhållande till elevantalets ökning enligt följande skala, som innebär att statsbidrag må utgå med högst

fem kronor,	d. v. s. normalbeloppet,	för varje elev t. o. m. 1 000 elever,
fyra »	för varje elev därutöver t. o. m. 3 000 elever,	
tre »	» » » » » »	6 000 » samt
två »	» » » »	utöver sistnämnda antal elever;

under förutsättning att vederbörande skoldistrikt (huvudman) tillskjuter minst lika stort belopp. För folk- och småskolor av lägre skolform föreslås vissa tilläggsbidrag. För folkhögskolorna bör statsbidraget utgå med högst 6 kronor 50 öre per elev och redovisningsår, dock med sammanlagt minst 300 kronor per skola. Till de statliga nomadskolorna samt barn- och ungdomsvårdsskolorna bör under vederbörande omkostnadsanslag anvisas ett belopp av 10 kronor per elev och budgetår. Statsbidrag avses skola beräknas för varje elev, som vid vårterminens slut det redovisningsår, för vilket bidrag sökes, var inskriven och åtnjöt undervisning vid vederbörande skola.

Det enligt de nya bidragsgrunderna beräknade maximala medelsbehovet för statsbidrag till skolbiblioteken för redovisningsåret 1955/56 uppskattas till omkring 4,2 miljoner kronor. Med beaktande av att icke samtliga huvudmän kan förväntas för nämnda redovisningsår tillskjuta minst lika stora belopp per elev som de statliga maximibidragen, har totalkostnaden för statsverket för samma redovisningsår uppskattats till i avrundat tal 3,3 miljoner kronor, vilket belopp dock kommer att belasta anslaget först för budgetåret 1956/57. Under nästa budgetår beräknas förskott — 90 procent av de slutliga bidragen — komma att utgå med sammanlagt omkring 3 miljoner kronor. Då till skolbiblioteken för det senast förflutna budgetåret utanordnats bidrag med 1 172 000 kronor, kan den av statsbidragsreformen föranledda utgiftsökningen för nästa budgetår uppskattas till 1 828 000 kronor.

I *motionen I: 310* har anförts följande.

Ehuru en upprustning av skolbiblioteken måste betraktas som önskvärd

anser jag mig på grund av det statsfinansiella läget ej kunna tillstyrka de i årets statsverksproposition föreslagna ändrade grunderna för statsbidrag till skolbiblioteken och de därav följande ökade anspråken på statsmedel. Jag föreslår att de nuvarande grunderna bibehålles tills vidare, vilket skulle innebära att man kunde bibehålla anslaget på innevarande budgetårs nivå.

I motionerna I: 56 och II: 27 har anförts huvudsakligen följande.

Medan överstyrelsen räknat med att statsbidraget till de olika skoldistrikten skulle utgå med maximalt 5 kronor per elev, under förutsättning att skoldistriktet tillskjuter minst lika mycket, har Kungl. Maj:t vid bestämmandet av maximibeloppet utgått från en fallande skala. Enligt Kungl. Maj:ts förslag må statsbidrag utgå med högst fem kronor, d. v. s. normalbeloppet, för varje elev t. o. m. 1 000 elever, högst fyra kronor för varje elev därutöver t. o. m. 3 000 elever, högst 3 kronor för varje elev därutöver t. o. m. 6 000 elever samt högst två kronor för varje elev utöver sistnämnda antal elever. Den besparing, som härigenom skulle kunna vinnas, uppskattas till omkr. 550 000 kronor vid full utbyggnad. Förslaget motiveras med att skolbibliotekens bokbestånd i allmänhet kan utnyttjas bättre i de större skoldistrikten än i de medelstora och mindre, samt att administrationskostnaderna är lägre och den ekonomiska bärkraften större i större distrikt.

Enligt vad vi inhämtat kommer dessa besparingsåtgärder att beröra 124 skoldistrikt, därav 78 städer, 8 köpingar och 38 landskommuner. Av de 38 landskommunerna är 30 belägna i Norrland. Med avseende på dessa landsbygdsdistrikt torde den av Kungl. Maj:t förebragta motiveringen icke vara bärande. Det rör sig här som regel om till ytvidden mycket stora skoldistrikt med ett betydande antal skolor i varje distrikt. I dessa torde man inte kunna räkna med vare sig möjligheten att utnyttja bokbeståndet bättre, med lägre administrationskostnader eller med större ekonomisk bärkraft.

Det synes oss därför rimligt, att den av Kungl. Maj:t föreslagna nedsättningen av maximibeloppet per elev i distrikt med mer än 1 000 elever icke tillämpas på distrikt belägna i landskommuner. Merkostnaden i jämförelse med det i propositionen framlagda förslaget kan vid full utbyggnad beräknas till omkring 18 300 kronor. Då enligt Kungl. Maj:ts förslag endast ett förskott å 90 % bör utgå under budgetåret 1955/56, skulle kostnadsökningen stanna vid högst 16 500 kronor. Med hänsyn till att skolbiblioteksanslaget är förslagsvis beräknat och det för närvarande torde vara omöjligt att annat än mycket approximativt beräkna den verkliga medelsåtgången, torde någon höjning av anslaget utöver det av Kungl. Maj:t föreslagna icke få anses erforderlig.

Kungl. Maj:ts förslag med avseende å anslagsberäkningen innebär dels en höjning med 1 828 000 kronor i anledning av den förordade skolbiblioteksreformen, dels ock en automatisk höjning med 900 000 kronor av anslagsposten till bidrag till folkbiblioteken m. fl. bibliotek. I enlighet härmed föreslås, att anslaget — som nu är uppfört med 5 860 000 kronor — för nästa budgetår höjes med sammanlagt 2 728 000 kronor till 8 588 500 kronor.

Ett av skolöverstyrelsen framlagt förslag om upptagande under anslaget av en ny anslagspost å 41 600 kronor till bibliotek vid fångvårdsanstalter har *departementschefen* ansett sig icke kunna tillstyrka. I *motionerna I: 216* och *II: 263* har i denna fråga anförts huvudsakligen följande.

I folkbibliotekssakkunnigas betänkande (SOU 1949:28) framhålls att fångvårdsbiblioteken hör till det moderna biblioteksväsendets mest försummade grenar. »Otillräckliga anslag och brist på bibliotekssakkunnig ledning har helt präglat verksamheten. De fasta biblioteken domineras av mer eller mindre föråldrad andakts- och uppbyggelselitteratur och saknar representativa urval av modern skönlitteratur. Den årliga tillväxten av bokbeståndet är synnerligen ojämn. I en del fall redovisas inga som helst nyförvärv till biblioteken under en lång följd av år. Också den centrala biblioteksverksamhet, som i form av vandringsbibliotek bedrivs av fångvårdsstyrelsen, hämmas allvarligt av otillräckliga ekonomiska resurser.» För verksamhetsåret 1954—1955 hade man till sitt förfogande cirka 12 000 kr., men detta belopp var även avsett för inköp av andakts- och läroböcker. I verkligheten torde endast ungefär halva beloppet ha använts till böcker och inbindning.

Behovet av sakkunnig ledning för fångvårdsbiblioteken torde emellertid vara det för närvarande mest brännande problemet. Sedan folkbibliotekssakkunniga år 1949 avgav sitt betänkande har de redan då bedrövliga förhållandena ytterligare försämrats. Enligt instruktionen för fångvårdsstyrelsen och fångvårdsanstalterna åligger det prästerlig befattningshavare att i den omfattning fångvårdsstyrelsen bestämmer ha hand om anstalternas bibliotek. Sedan predikantsystemet i dess förutvarande form avskaffats genom beslut av 1952 års riksdag, kan den ifrågavarande bestämmelsen icke längre iakttagas. Någon annan bestämmelse om vem som skall ha ansvaret för biblioteken har icke utfärdats. Från fångvårdsstyrelsens sida har i stället uttalats önskemål om att de kommunala biblioteken skulle överta skötseln av fångvårdsanstalternas bibliotek på det sätt som föreslagits i folkbibliotekssakkunnigas betänkande. Förutsättningen för att detta skall kunna ske måste vara att erforderliga medel anvisas för ändamålet. Med utgångspunkt från de sakkunnigas beräkningar och med hänsyn till den förhöjning sedan 1948 som skolöverstyrelsen räknat med kan kostnaden numera beräknas till 13 kronor per vårdplats. Med ett beräknat vårdplatsantal av 3 200 uppgår den sammanlagda kostnaden till 41 600 kr. Framhållas bör att ett bifall till förslaget minskar anslagsbehovet under fångvårdsanstalternas omkostnadsanslag å andra huvudtiteln, ur vilket anslag medel till fångvårdsanstalternas biblioteksverksamhet hittills utgått.

Biblioteksverksamhet i fångelser är inte bara ett medel för att få tiden att gå, fast också det är betydelsefullt för människor som lever månader och år i fångelse. Böckerna ger underhållning och rekreation. De motverkar den nedbrytande verkan av långa och händselösa timmar i ensam cell, de befordrar själslig hälsa, och de bidrar till att höja såväl de enskilda fångarnas som anstaltens moral. De vidgar synfält och ger ökad social förståelse för människor. Ett väl organiserat och fullt utnyttjat bibliotek är ett ovärderligt medel för direkt och indirekt fostran.

Med hänsyn härtill synes det oss angeläget, att biblioteksverksamheten vid fångvårdsanstalterna organiseras på ett mera tillfredsställande sätt än

vad som f. n. är fallet. Det av skolöverstyrelsen i samråd med fångvårdsstyrelsen framlagda förslaget torde erbjuda möjligheter härför.

Till stöd för det i *motionerna I: 55* och *II: 56* framställda yrkandet rörande elevavgifterna vid skolöverstyrelsens biblioteksskola har anförts huvudsakligen följande.

För tillträde till denna skola föreskrives, att sökande skall ha avlagt akademisk examen (fil. kand.) och ha fullgjort elevtjänstgöring om sex månader vid kvalificerat bibliotek. I realiteten fordras ytterligare praktik. Dispens från akademisk examen kan förekomma. Föreskrifterna innebär, att en utbildningstid av i allmänhet fyra år efter studentexamen beräknas föregå denna specialutbildning.

Biblioteksskolan, som alltså är förlagd till och administreras av kungl. skolöverstyrelsen, pågår under sex månader. En kursavgift av f. n. 250 kronor uttages av biblioteksskolans elever, vilka med ytterligt få undantag rekryteras från orter utom Stockholm och alltså måste räkna med särutgifter för kost och logi.

Det är obestriddigt, att elevavgiften, som i och för sig icke synes stor, dock genom att den utgör en toppbelastning blir verkligt betungande. Efter biblioteksskolan kan befattningar väntas med placering i lönesystemet motsvarande Ca 19, vilken avlöning medger endast mycket dröjande amorteringar å ev. studieskulder.

Kungl. skolöverstyrelsen har vid upprepade tillfällen, senast till 1954 års statsverksproposition, i sina petita föreslagit elevavgiftens borttagande, bl. a. under hänvisning till att elevavgifter som regel icke förekommer vid andra av staten anordnade eller understödda utbildningskurser. Att överstyrelsen detta år icke upprepat sitt förslag torde bero därpå, att departementschefen år 1954 icke ansåg sig kunna tillstyrka detta förslag.

I en tid, då man från statligt håll på allt sätt söker underlätta yrkesutbildning, måste det synas inkonsekvent, att staten upptar avgifter för utbildning av denna personal.

Skolan räknar vanligen omkring 25—30 elever, och ett borttagande av avgifterna skulle alltså medföra ett inkomstbortfall av cirka 7 000 kronor.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot den av departementschefen förordade tekniska omläggningen från och med den 1 januari 1956 av grunderna för statsbidrag till kommunala och med dem likställda folkbibliotek.

Vid behandlingen av förevarande anslagsfråga vid 1954 års riksdag underströk utskottet (utlåtande nr 8, p. 306) betydelsen av att en allmän upprustning av skolbiblioteken komme till stånd och underströk vikten av att denna upprustning skedde samtidigt med övrig nu pågående reformverksamhet på skolväsendets område. Härför erfordrades enligt utskottets mening icke blott intensifierade lokala initiativ utan även väsentligt ökade insatser från statens sida.

Mot bakgrunden av vad utskottet sålunda i ovannämnda avseenden anför, vill utskottet nu uttala sin tillfredsställelse över att Kungl. Maj:t vid

budgetavvägningen funnit det möjligt att bereda ett väsentligt ökat utrymme för statens bidrag till skolbiblioteksverksamheten. Utskottet, som tillstyrker, att en förbättring av statsbidragen till skolbiblioteken i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag genomföres från och med den 1 juli 1955, avstyrker följaktligen bifall till motionen I: 310.

De av departementschefen förordade ändrade grunderna för ifrågavarande statsbidrag medför en förbättring av statsunderstödet för alla skoldistrikt utom det fåtal distrikt, som hittills lämnat högst 400 kronor årligen i ortsbidrag. För distrikt, som även i fortsättningen anslår ortsbidrag av denna storlek, kommer statsbidraget liksom hittills att utgå med samma belopp som ortsbidraget. För övriga distrikt innebär den föreslagna reformen bland annat, att statsbidraget inom ramen av de angivna krontalen per elev och redovisningsår kommer att utgå med enahanda belopp som ortsbidraget utan krav på uppfyllande av de villkor, som nu gäller för utfående av tilläggsunderstöd I och II; för närvarande kan distrikten först med dessa tilläggsbidrag erhålla statsunderstöd med 100 procent av ortsbidraget. Vidare upphäves den för skoldistriktet nu gällande maximeringen av statsbidraget till 3 000 kronor årligen, liksom motsvarande maximering till 300 kronor bortfaller för övriga statsunderstödda skolor.

De föreslagna statsbidragsgrunderna innebär en differentiering av bidraget i följande hänseenden. För folk- och småskolor av lägre skolform föreslås särskilda tilläggsbidrag. För folkhögskolorna förordas ett högre normalbelopp per elev än det för övriga skolformer avsedda. Vidare föreslås, att normalbeloppet av 5 kronor per elev och redovisningsår skall på visst sätt stegvis minskas, om skoldistriktets (skolans) elevantal överstiger 1 000. Sistnämnda regel torde i praktiken icke medföra reducerade bidragsbelopp för andra skolbibliotek än folkskoleväsendets.

De sålunda förordade differentieringsreglerna syftar alltså icke till någon grundläggande avvägning av statsbidragets storlek i förhållande till vederbörande huvudmans ekonomiska förmåga. Enligt utskottets mening skulle vid en genomgripande reform beträffande förevarande statsbidrag en dylik differentiering kunna övervägas, bland annat med hänsyn till att många huvudmän icke torde anse sig i stånd att anslå lika stora ortsbidrag som de maximala statsbidragen, vilka två bidrag sammantagna — normalt 10 kronor per elev och redovisningsår — ansetts utgöra det i princip erforderliga beloppet för möjliggörande av en fullgod skolbiblioteksverksamhet. En differentiering av statsbidraget alltefter huvudmannens ekonomiska förmåga skulle emellertid otvivelaktigt medföra en betydande komplicering av bidragsgrunderna. Med hänsyn härtill och då spörsmålet om formerna för statens bidragsgivning för skoländamål torde komma att från såväl principiella som praktiska synpunkter ingående belysas genom allmänna statsbidragsutredningens arbete och genom resultatet av den omprövning av vissa statsbidrag på skolväsendets område, som särskilda sakkunniga

för närvarande sysslar med, har utskottet i nuvarande läge icke ansett sig böra förorda annan konstruktion av ifrågavarande statsbidrag än den av departementschefen föreslagna, enligt vilken statsbidraget kommer att väsentligen bibehålla karaktären av ett stimulansbidrag. Utskottet utgår emellertid från att frågan om utformningen av statens bidrag till skolbiblioteksverksamheten kommer under förnyat övervägande i anslutning till resultatet av nyssberörda utredningar.

Såsom av den i det föregående lämnade redogörelsen framgår har departementschefen föreslagit viss differentiering av statsbidragsbeloppen i förhållande till elevantalets storlek. I motionerna I: 56 och II: 27 har yrkats sådan ändring av dessa bidragsgrunder, att i landskommuner statsbidraget skall utgå med högst 5 kronor per elev och redovisningsår, även om antalet elever i skoldistriktet överstiger 1 000. Yrkandet, som har avseende å 38 landskommuner, har motiverats med att det i regel gäller till ytvidden mycket stora distrikt med ett betydande antal skolor och att man i dessa distrikt icke torde kunna räkna med något av de förhållanden, som av departementschefen åberopats till stöd för den av honom föreslagna fallande skalan för statsbidraget till de större distrikten, nämligen möjligheten att bättre utnyttja bokbeståndet, förhållandevis lägre administrationskostnader samt större ekonomisk bärkraft. Utskottet har införskaffat vissa närmare uppgifter rörande de i motionerna åsyftade landskommunerna. Av dessa uppgifter framgår, att ett genomförande av den motionsvis föreslagna regeln skulle för de enskilda distrikten ha mycket ringa ekonomisk effekt — den maximala merkostnaden för statsverket har också i motionerna beräknats till sammanlagt blott något mer än 18 000 kronor — samt att den avsedda förbättringen av statsbidraget skulle träffa mycket ojämnt från de synpunkter, motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande. På grund härav har utskottet funnit sig böra avstyrka bifall till motionerna I: 56 och II: 27.

Med dessa överväganden tillstyrker utskottet godkännande av de av departementschefen förordade ändrade grunderna för statsbidrag till skolbiblioteken, att gälla från och med den 1 juli 1955.

Såsom framgår bland annat av vad i motionerna I: 216 och II: 263 anförts, synes biblioteksverksamheten vid fångvårdsanstalterna icke vara tillfredsställande anordnad. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på frågan om lämpliga åtgärder för att i straffverkställighetsreformens anda förbättra även biblioteksförhållandena inom fångvården.

Med anledning av det i motionerna I: 55 och II: 56 gjorda yrkandet om en medelsanvisning av 7 000 kronor för att möjliggöra avskaffande av elevavgifterna vid skolöverstyrelsens biblioteksskola får utskottet erinra om att utskottet nyligen i annat sammanhang (utlåtande 1955: 56, p. 12) förklarat det vara från principiella synpunkter önskvärt att så långt möjligt

eliminera ekonomiska hinder i form av avgifter på olika utbildningsvägar. Samtidigt har utskottet framhållit, att denna målsättning dock i många fall på grund av skilda orsaker icke kan förverkligas annat än på längre sikt.

Utskottet har — i betraktande av att många grundläggande utbildningsvägar ännu är avgiftsbelagda — icke blivit övertygat om att den ifrågasatta avgiftsbefrielsen för eleverna vid förevarande biblioteksskola är av den angelägenhetsgrad, att den bör genomföras redan från och med nästa budgetår och utan att motsvarande spörsmål beträffande åtskilliga andra utbildningsområden samtidigt bringas till en tillfredsställande lösning. Utskottet har med hänsyn härtill ansett sig böra avstyrka bifall till motionerna I: 55 och II: 56.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag, att förevarande anslag för nästa budgetår uppföres med 8 588 500 kronor, innebärande en höjning med 2 728 000 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må

a) godkänna av departementschefen förordade ändrade grunder för statsbidrag till kommunala och med dem likställda folkbibliotek, att gälla från och med den 1 januari 1956;

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionen I: 310, såvitt här är i fråga, samt motionerna I: 56 och II: 27, godkänna av departementschefen förordade ändrade grunder för statsbidrag till skolbiblioteken, att gälla från och med den 1 juli 1955;

c) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionen I: 310, såvitt här är i fråga, samt motionerna I: 55 och II: 56, till *Understöd åt folkbiblioteksväsendet* för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 8 588 500 kronor;

d) i anledning av motionerna I: 216 och II: 263 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet anfört beträffande biblioteksförhållandena vid fångvårdsanstalterna.

23:o) **Bidrag till bildningsverksamhet bland sjömän.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 318, s. 634), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till bildningsverksamhet bland sjömän* för budgetåret 1955/56 anvisa ett anslag av 5 000 kronor.

24:o) **Bidrag till bildningsverksamhet bland fiskare.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 319, s. 634 och 635), vilket innebär en anslagshöjning med 2 500 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till bildningsverksamhet bland fiskare* för budgetåret 1955/56 anvisa ett anslag av 7 500 kronor.

25:o) **Understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 320, s. 635—637), vilket innebär en anslagshöjning med 11 500 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar*, för budgetåret 1955/56 anvisa ett anslag av 840 500 kronor.

26:o) **Understöd för anordnande av folkbildningskurser m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 321, s. 637 och 638), vilket innebär en anslagshöjning med 2 500 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Understöd för anordnande av folkbildningskurser m. m.* för budgetåret 1955/56 anvisa ett anslag av 172 500 kronor.

27:o) **Bidrag till kursverksamhet bland samerna.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 322, s. 638), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till kursverksamhet bland samerna* för budgetåret 1955/56 anvisa ett anslag av 5 000 kronor.

28:o) **Resekostnadsersättning åt föreläsare.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 323, s. 639), vilket innebär en anslagshöjning med 5 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Resekostnadsersättning åt föreläsare* för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 245 000 kronor.

29:o) **Understöd åt studiecirkelverksamhet.** Kungl. Maj:t har (punkt 324, s. 639—641) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 4 850 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Bengtson* och *Nils Theodor Larsson* (I: 14) samt den andra inom andra kammaren av

herr *Ericsson* i Näs (II: 23), i vilka hemställts, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla om sådan ändring av kungörelsen 1953: 329, att den nedre åldersgränsen utan några villkor slopas för musikcirkel, som arbetar som ungdomscirkel.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en av den ökande studiecirkelverksamheten betingad anslagshöjning med 1 400 000 kronor.

I *motionerna I: 14* och *II: 23* har anförts bland annat följande.

I enlighet med kungl. kungörelsen den 5 juni 1953 om ändring i kungörelsen den 30 juni 1947 angående statsbidrag till det fria och frivilliga folkbildningsarbetet skall deltagare i s. k. ungdomscirklar ha uppnått en ålder av minst 14 år. Enligt samma kungörelse må dock musikcirkel, som arbetar som ungdomscirkel, jämväl ha medlemmar, som icke uppnått denna ålder.

I skolöverstyrelsens anvisningar ang. statsbidrag till musikcirklar att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1953/54 har kungörelsens bestämmelser om återopande av undantag från den nedre åldersgränsens upprätthållande vid ungdomscirklar emellertid tolkats på ett för musikcirkelarna vida oförmånligare sätt än vad som synes ha varit avsett i det riksdagsbeslut, som låg till grund för nämnda kungörelse. Skolöverstyrelsen anger sålunda att musikcirkel, som arbetar som ungdomscirkel, måste räkna minst 5 medlemmar över 14 år för att kunna godkännas som statsbidragsberättigad. Utöver detta antal skulle emellertid också få finnas deltagare under 14 år.

Genom den praktiska tillämpning, som kungörelsen 1953: 392 fått, har den beräknade gynnsamma situationen för mindre cirklar enligt vår mening uteblivit. I all synnerhet synes det oss, att för glesbygdernas vidkommande kravet på fem deltagare i åldrarna 14—18 år är en alltför sträng bestämmelse. Det torde vara en mycket svår uppgift att i sådana orter finna så många musikintresserade i åldrarna över 14 år att något nämnvärt antal musikcirklar kan komma till stånd. Genom att denna gräns konstruerats kommer många musikintresserade ungdomar i glesorterna både under och över 14 år att få avstå från den grundläggande musikkunskap de borde kunnat erhålla och som deras kamrater på de större orterna kan få tack vare dessa orters större möjlighet att uppfylla villkoren för statsbidrag till musikcirklar. Av dessa skäl anser vi det nödvändigt med en sådan förändring av kungörelsen 1953: 392, att den nedre åldersgränsen för musikcirklar som arbetar som ungdomscirklar helt borttages, och att därför alla sådana cirklar, oberoende av antalet medlemmar över 14 år, erhåller statsbidrag.

Den argumentering som här kommit till användning för musikcirkelarna skulle kanske också kunna brukas för andra ämnen, som kan vara aktuella inom ungdomscirkelverksamheten, men då av statsfinansiella skäl en begränsning synes oss böra ske, och då intet ämne som just musiken är beroende av att ungdomarna tidigt göres förtrogna därmed, synes det oss att en begränsning just till musikcirkelarna bör ske.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

I motionerna I: 14 och II: 23 har anförts, att skolöverstyrelsen i sina anvisningar rörande statsbidrag till musikcirklar tolkat innebörden av 1953 års kungörelse om den nedre åldersgränsen för medlemskap i musikcirkel, som arbetar såsom ungdomscirkel, på ett för musikcirklarna vida oförmånligare sätt än vad som syntes ha varit avsett i det beslut av 1953 års riksdag (8 ht p. 324, SU 8 p. 303, Rskr 8), som låg till grund för kungörelsen. I motionerna har vidare framställts yrkande i syfte att 1953 års kungörelse ändras så, att någon nedre åldersgräns för medlemskap i musikcirkel, som arbetar såsom ungdomscirkel, över huvud taget icke uppställas.

Utskottet får erinra om att det i motionerna upptagna spørsmålet var föremål för behandling i ett av chefen för ecklesiastikdepartementet den 25 november 1953 i andra kammaren avgivet interpellationssvar angående statsunderstöden till musikcirkelverksamheten (prot. II: 30). Departementschefen förklarade sig därvid icke ha funnit något att invända mot de ifrågavarande, av skolöverstyrelsen efter överläggning med studieförbundens studierektorer utfärdade anvisningarna rörande tillämpningen av 1953 års kungörelse.

Utskottet — som i likhet med departementschefen icke funnit anledning till erinran mot skolöverstyrelsens tolkning av 1953 års riksdagsbeslut — delar också den principiella uppfattning om åldersgränserna för deltagande i det fria och frivilliga bildningsarbetet, varåt departementschefen vid nämnda tillfälle gav uttryck. Under senare år har i allt större utsträckning bildningsverksamheten bland ungdomen uppmärksamrats av de olika folkbildningsrörelserna. Detta har medfört en värdefull komplettering av verksamheten, som tidigare väsentligen varit inriktad på att tillgodose de vuxna åldersskiktens behov. Emellertid bör, såsom departementschefen framhöll, den principen alltjämt vara vägledande för folkbildningsarbetet, att den fria och frivilliga bildningsverksamheten främst skall vara avsedd för dem, som efter slutad skolgång på fritid vill komplettera och bygga vidare på den grund som skolan lagt.

Från dessa principiella synpunkter är det enligt utskottets mening icke lämpligt att, såsom i motionerna yrkats, låta den ifrågavarande av särskilda skäl tillkomna uppmjukningen för musikcirklarna övergå i en villkorlös undantagsbestämmelse, ledande till att musikcirklarna i fråga om medlemsammansättningen komme att helt skilja sig från ungdomscirklarna på övriga områden inom det fria och frivilliga folkbildningsarbetet. På grund härav och då ett genomförande av det i motionerna framställda förslaget skulle kunna medföra förhållandevis vittgående ekonomiska konsekvenser, har utskottet ansett sig böra avstyrka bifall till motionerna.

Under återopandande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa

I. att riksdagen må till *Understöd åt studiecirkelverksamhet* för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 4 850 000 kronor;

II. att motionerna I: 14 och II: 23 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

30:o) **Understöd för anordnande av s. k. universitetscirklar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 325, s. 641), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Understöd för anordnande av s. k. universitetscirklar* för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 40 000 kronor.

31:o) **Utbildning av studieledare för folkbildningsarbetet m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 326, s. 641—643) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 88 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Norman m. fl.* (I: 69) och den andra inom andra kammaren av fru *Sjöstrand m. fl.* (II: 85), i vilka hemställts, att riksdagen måtte bevilja ett anslag av 50 000 kronor att ställas till skolöverstyrelsens förfogande för utbildnings- och fortbildningskurser för musiklärare.

Beträffande motiveringen för detta yrkande får utskottet hänvisa till motionen II: 85.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 4 000 kronor, avseende ökning från 8 000 till 12 000 kronor av det under förevarande anslag upptagna bidraget till Musikfrämjandet för utbildning av kommunala musikledare.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag.

Med anledning av det i motionerna I: 69 och II: 85 framställda yrkandet — som avser utbildning och fortbildning av lärare för musikeirklar och musikskolor — får utskottet erinra om att utskottet vid 1954 års riksdag förehade till behandling ett motionsvis framställt yrkande om särskild medelsanvisning till kurser för utbildande av lärare för musikeirklar (utlåtande nr 8, p. 316). Utskottet framhöll därvid att statsbidrag till utbildande av studieledare inom folkbildningsarbetet beviljas studieförbunden i form av bidrag till organisations- och administrationskostnader, i vilka

må inräknas utgifter för studieledar- och instruktionskurser. Vidare pekade utskottet på att under förevarande anslag är upptagna särskilda anslagsposter till utbildning av studieledare utanför studieorganisationerna samt till utbildning av kommunala musikledare. Därjämte erinrade utskottet om den utbildning av studieledare för de folkliga musiksammanslutningarnas behov, som äger rum vid den såsom folkhögskola statsunderstödda folkliga musikskolan i Arvika. Utskottet förklarade sig ha med tillfredsställelse noterat kommunernas och folkbildningsorganisationernas växande intresse för musiklivets främjande, men fann sig likväl icke berett att förorda bifall till det motionsvis framställda yrkandet om ett särskilt anslag för utbildande av lärare för musikcirkel. Enligt utskottets mening borde denna utbildningsfråga inordnas i ett större sammanhang inom det frivilliga bildningsarbetet.

I de nu ifrågavarande motionerna har framhållits, att förefintliga anordningar för utbildning av lärare för musikcirkel och musikskolor är otillräckliga med hänsyn till det aktuella behovet av lärare för den grundläggande undervisningen i dessa undervisningsformer. Det i motionerna gjorda yrkandet ansluter sig till vad av skolöverstyrelsen och Folkbildningsförbundet förordats i yttranden över 1947 års musikutrednings betänkande angående »Musikliv i Sverige» (SOU 1954:2).

Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framställda, av utskottet biträdda förslag innebär en höjning från 8 000 till 12 000 kronor av medelsanvisningen på riksstaten till utbildning av kommunala musikledare. Under nästföljande punkt, avseende anslag till Bidrag till studieförbund för organisations- och administrationskostnader — ur vilket anslag såsom ovan påpekats må utgå bidrag till bl. a. studieförbundens studieledar- och instruktionskurser — tillstyrker utskottet bifall till Kungl. Maj:ts förslag om en anslagshöjning med 400 000 kronor. Utskottet får därjämte erinra om att på riksstaten för innevarande budgetår upptagits ett anslag av 381 500 kronor till utbildning av ungdomsledare. Vid de ungdomsledarkurser, som avses med anslaget, må såsom övningsämne förekomma bland annat musik (rytmik, vokal- och instrumentalmusik). Utskottet tillstyrker i det följande bifall till Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av oförändrat anslagsbelopp till utbildning av ungdomsledare för nästa budgetår. I detta sammanhang må också uppmärksammas att vid Framnäs folkhögskola anordnats en musiklinje, som bland annat syftar till att — i likhet med musikskolan i Arvika — utbilda ledare och lärare för det folkliga musikhögningsarbetet.

Under åberopande av vad utskottet sålunda i förevarande ämne tidigare anfört och nu ytterligare framhållit, avstyrker utskottet bifall till det i förevarande motioner framställda yrkandet.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 69 och II: 85, till *Utbildning av studieledare inom folkbildningsarbetet m. m.* för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 88 000 kronor.

32:o) **Bidrag till studieförbund för organisations- och administrationskostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 327, s. 643—646), vilket innebär en anslagshöjning med 400 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till studieförbund för organisations- och administrationskostnader* för budgetåret 1955/56 anvisa ett anslag av 1 955 000 kronor.

33:o) **Bidrag till verksamheten vid hemgårdar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 328, s. 646 och 647), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till verksamheten vid hemgårdar* för budgetåret 1955/56 anvisa ett anslag av 150 000 kronor.

34:o) **Bidrag till verksamheten vid studiehjem.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 329, s. 647), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till verksamheten vid studiehjem* för budgetåret 1955/56 anvisa ett anslag av 75 000 kronor.

35:o) **Utbildning av ungdomsledare.** Kungl. Maj:t har (punkt 330, s. 647) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 381 500 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehåft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Svärd* (I: 321) och den andra inom andra kammaren av herr *Hagberg* i Malmö *m. fl.* (II: 343), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte vid behandling av punkt 330 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 161 250 kronor för budgetåret 1955/56 till Utbildning av ungdomsledare.

Förevarande anslag, som upptagits på riksstaten från och med innevarande budgetår, är uppfört med 381 500 kronor. Anslaget står till skolöverstyrelsens förfogande dels för beviljande — enligt kungörelsen 1954: 575 — av bidrag till ungdomsorganisationer för anordnande av regionala och

centrala kurser för ungdomsledare och dels för anordnande i överstyrelsens egen regi av högst två centrala kurser och en längre försökskurs för ungdomsledare. Kungl. Maj:ts förslag innebär oförändrad medelsanvisning för nästa budgetår.

I *motionerna I: 321* och *II: 343* — i vilka jämväl framställts yrkanden beträffande de under nästföljande två punkter behandlade anslagen — har anförts bland annat följande.

Den ståndpunkt vi intog vid föregående års riksdag i dessa frågor har vi icke funnit anledning att frånga. Fortfarande är det statsekonomiska läget så anspänt, att varje besparing av statens utgifter utgör en nödvändig förutsättning för att den direkta inkomstskatten skall kunna nedbringas. Vid den avvägning, som får göras mellan att belasta å ena sidan skattebetalarna med en utgift om över 2,1 miljoner kronor och å andra sidan att söka nedbringa statens utgifter med denna summa för att använda den jämte övriga av oss föreslagna besparingar i statsbudgeten för att finansiera en statsskattesänkning, väljer vi det senare alternativet. Vi förordar därför även i år de nedprutningar och besparingar av förevarande anslag varom vi gjorde framställning föregående år.

Detta får emellertid icke fattas, som om vår uppfattning vore den, att behov icke föreligger för ett ökat samhälleligt stöd till ungdomen. Ungdomens fritidssysselsättning är ett allvarligt problem, som det finns all anledning att uppmärksamma. Det stöd och den ekonomiska hjälp, som bör lämnas från samhällets sida till denna del av den ungdomsvårdande verksamheten, bör dock enligt vår uppfattning under nuvarande omständigheter koncentreras till de områden och till de organisationer, där ungdomsverksamheten sedan gammalt har bedrivits på sådant sätt att garantier finns för att medlen direkt kommer ungdomen till godo. En splittring av anslaget bör emellertid undvikas.

Det anslag, som vi vill tillstyrka, bör därför oavkortat gå till Sveriges riksidsrottsförbund. Av de medel, som enligt statsverkspropositionen skulle utgå till instruktörsverksamhet, utbildning av ungdomsledare och till ungdomens fritidsverksamhet, har tidigare beräknats att cirka 330 000 kronor skulle komma Riksidsrottsförbundet till godo. Vi vill därför förorda att det av Kungl. Maj:t i annat sammanhang framlagda förslaget om en avsättning till fonden för idrottens främjande med 9 000 000 kronor skall utgå med ett med 330 000 kronor förhöjt belopp. Detta förslag innebär en nettobesparing av 1 682 150 kronor.

Utskottet. Förslag om upptagande på riksstaten av förevarande anslag framlades i propositionen 1954:156 angående anslag till främjande av ungdomens föreningsliv och fritidsverksamhet m. m. Vid behandlingen av denna proposition hade riksdagen jämväl att ta ställning till motionsvis framförda yrkanden såväl angående avslag å Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av anslaget som angående utbrytande ur anslaget av visst belopp för att ställas till Sveriges riksidsrottsförbunds förfogande via anslaget till avsättning till fonden för idrottens främjande. Nämda yrkanden avlogs av riksdagen, som i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag till Utbildning av ungdomsledare för budgetåret 1954/55 anvisade ett reservationsanslag av

381 500 kronor (särskilda utskottets utlåtande nr 6, s. 18—21; riksdagens skrivelse nr 315).

Kungl. Maj:ts förslag för nästa budgetår innebär anvisande av oförändrat anslagsbelopp för ifrågasvarande ändamål. Då utskottet icke funnit anledning förorda ett frångående av den ståndpunkt i ämnet, som intogs av 1954 års riksdag, biträder utskottet Kungl. Maj:ts förslag och avstyrker följaktligen bifall till motionerna I: 321 och II: 343, i vad de avser förevarande anslag.

Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må — med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 321 och II: 343, såvitt här är i fråga — till *Utbildning av ungdomsledare* för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 381 500 kronor.

36:o) **Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet.** Kungl. Maj:t har (punkt 331, s. 647) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft

dels de under nästföregående punkt angivna, av herrar *Svärd* samt *Hagberg* i Malmö *m. fl.* väckta, likalydande motionerna I: 321 och II: 343, i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte avslå vad Kungl. Maj:t hemställt under punkt 331 i åttonde huvudtiteln till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hansson* (I: 97) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Gezelius* och *Stenberg* (II: 86), i vilka yrkats att riksdagen måtte hemställa hos Kungl. Maj:t om sådan ändring av kungörelsen angående stöd till ungdomens förenings- och fritidsverksamhet att Sveriges riksidrottsförbund kan vara huvudman för här avsedd fritidsverksamhet inom sitt verksamhetsområde.

Förevarande anslag, som första gången upptagits på riksstaten för innevarande budgetår, är uppfört med 1 000 000 kronor. Anslaget står till skolöverstyrelsens förfogande för att enligt kungörelsen 1954: 575 användas till främjande av fritidsverksamhet bland ungdomen genom beviljande av bidrag till anordnande av fritidsgrupper. Kungl. Maj:ts förslag innebär oförändrad medelsanvisning för nästa budgetår.

I *motionerna I: 97* och *II: 86* har anförts bland annat följande.

I Kungl. Maj:ts kungörelse 1954: 575 angående stöd till ungdomens förenings- och fritidsverksamhet föreskrives bland annat (11 §): »För främjande av fritidsverksamhet bland ungdom genom anordnande av fritidsgrupper må statsbidrag utgå till *dels* av skolöverstyrelsen godkänt riksför-

bund för studiecirkelverksamhet, dels ock kommun, under förutsättning att vederbörande förbund eller kommun åtagit sig att vara huvudman för här avsedd fritidsverksamhet.»

Sveriges riksidsrottsförbund har i juni månad 1954 hos Kungl. Maj:t anhållit att för erhållande av statsbidrag till ungdomens förenings- och fritidsverksamhet bliva jämställt med av skolöverstyrelsen godkänt riks-förbund för studiecirkelverksamhet. Denna framställning föranledde icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I skolöverstyrelsens utlåtande över denna framställning framhölls bland annat följande: »Överstyrelsen finner riksidsrottsförbundet med hänsyn till sin omfattning och organisation ägnat att bliva huvudman för här avsedd fritidsverksamhet. Riksidsrottsförbundet torde nämligen ha tillräckliga resurser för en förberedande kontroll av verksamhetens utformning. Enligt överstyrelsens uppfattning är emellertid riksdagens medverkan erforderlig för en förändring av de i kungörelsen intagna bestämmelserna om huvudmannaskap.»

Sedan nu gällande bestämmelser kunnat prövas har man konstaterat, att riksidsrottsförbundet i åtskilliga fall har fått fungera som rådgivare när det gällt programutformning, bidragsgivning m. m. inte bara för organisationer och föreningar inom detta förbund utan även för sammanslutningar utanför riksidsrottsförbundet. Detta har kunnat göras på grund av att riksidsrottsförbundet redan i ett tidigt skede startade förberedelserna för denna verksamhet,

att idrotts- och sportsammanslutningar av olika slag funnit nu gällande bestämmelser invecklade, bland annat på grund av de nya tjänstevägar som därvid uppkommit, samt

att en undersökning av de statsbidragsansökningar, som inkommit till det största studieförbundet, ger vid handen att omkring en femtedel av alla fritidsgrupper haft idrott eller sport på programmen.

Utskottet. Detta anslag har, liksom det under nästföregående punkt behandlade, upptagits på riksstaten i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1954:156 angående anslag till främjande av ungdomens föreningsliv och fritidsverksamhet m. m. 1954 års riksdags beslut i ämnet innebar samtidigt avslag på ett motionsvis framfört yrkande av samma innebörd som det nu i motionerna I: 321 och II: 343 framställda.

Kungl. Maj:ts förslag innebär för nästa budgetår oförändrad medelsanvisning för ifrågakvarande ändamål. Av samma skäl, som utskottet anfört under nästföregående punkt, biträder utskottet vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit och avstyrker bifall till ovannämnda, motionsvis gjorda yrkande.

I motionerna I: 97 och II: 86 har citerats ett uttalande av skolöverstyrelsen i dess yttrande den 18 november 1954 över Sveriges riksidsrottsförbunds hos Kungl. Maj:t den 16 juni 1954 gjorda ansökning att i fråga om villkoren för erhållande av bidrag ur förevarande anslag jämnas med av överstyrelsen godkänt studieförbund. I nämnda yttrande förklarade överstyrelsen, såsom i motionerna angivits, att överstyrelsen funne riksidsrottsförbundet med hänsyn till sin omfattning och organisation ägnat att bli huvudman för här avsedd fritidsverksamhet samt att enligt överstyrelsens

uppfattning riksdagens medverkan vore erforderlig för en förändring av de i kungörelsen 1954: 575 intagna bestämmelserna om huvudmannaskap. Utöver vad i motionerna citerats, anförde överstyrelsen i nämnda yttrande vidare, att det syntes överstyrelsen rimligt, att riksdagens prövning av frågan påkallades först sedan gällande ordning kunnat prövas under loppet av innevarande budgetår samt att överstyrelsen med hänsyn till föreliggande behov av ytterligare erfarenheter beträffande nu gällande bestämmelser på området ansåge lämpligt, att frågan om ändring av bestämmelserna upptoges till prövning först efter utgången av innevarande budgetår. Med stöd därav hemställde överstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte lämna riksidrottsförbundets framställning utan bifall. Genom beslut den 30 december 1954 fann Kungl. Maj:t riksidrottsförbundets ifrågavarande ansökan icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Den förnyade prövning av riksidrottsförbundets ställning i förevarande avseende, som sålunda kan väntas ske efter utgången av budgetåret 1954/55, bör enligt utskottets mening icke nu föregripas. På grund härav avstyrker utskottet bifall till motionerna I: 97 och II: 86.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att riksdagen må — med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 321 och II: 343, såvitt här är i fråga — till *Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet* för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor;

II. att motionerna I: 97 och II: 86 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

37:o) **Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer.** Kungl. Maj:t har (punkt 332, s. 648) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1955/56 anvisa ett anslag av 302 400 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft de under punkten 35 angivna, av herrar *Svärd* samt *Hagberg* i Malmö *m. fl.* väckta, likalydande motionerna I: 321 och II: 343, i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte avslå vad Kungl. Maj:t hemställt under punkt 332 i åttonde huvudtiteln till *Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationerna*.

Förevarande anslag, som första gången upptagits på riksstaten för innevarande budgetår, är uppfört med 302 400 kronor. Ur anslaget utgår bidrag enligt kungörelsen 1954: 575 för anställande av särskilda instruktörer inom ungdomsorganisationer. Kungl. Maj:ts förslag innebär oförändrad medelsanvisning för nästa budgetår.

Utskottet. Även detta anslag har upptagits på riksstaten i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1954:156 angående anslag till främjande av ungdomens föreningsliv och fritidsverksamhet m. m. Med hänvisning till utskottets ställningstagande till de under nästföregående två punkter behandlade anslagsfrågorna biträder utskottet Kungl. Maj:ts förevarande förslag och avstyrker bifall till motionerna I: 321 och II: 343 i vad de avser ifrågavarande anslag.

Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må — med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 321 och II: 343, såvitt här är i fråga — till *Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer* för budgetåret 1955/56 anvisa ett anslag av 302 400 kronor.

38:o) **Bidrag till Centralförbundet för nykterhetsundervisning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 333, s. 648—650), vilket innebär en anslagsminskning med 25 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till Centralförbundet för nykterhetsundervisning* för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 735 000 kronor.

39:o) **Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 334, s. 650 och 651), vilket innebär en anslagsminskning med 300 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.* för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 1 134 200 kronor.

40:o) **Bidrag till Svenska nykterhetsfrämjandet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 335, s. 651—653) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till Svenska nykterhetsfrämjandet* för budgetåret 1955/56 anvisa ett anslag av 15 000 kronor.

41:o) **Studiehjälpnsnämnden: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 336, s. 653—655), vilket innebär en anslagshöjning med 13 900 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1955/56, vidtaga den ändring i personalförteckningen för studiehjälpnsnämnden, som föranledes av vad departementschefen anför;

b) godkänna följande avlöningsstat för studiehjälpsnämnden, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1955/56:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie personal, <i>förslagsvis</i> ..	7 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	44 100
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	61 400
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	7 400
5. Ersättningar till granskningsmän, <i>förslagsvis</i> ..	17 000

Summa kronor 136 900

c) till *Studiehjälpsnämnden*: Avlöningar för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 136 900 kronor.

42:o) **Studiehjälpsnämnden: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 337, s. 655), vilket innebär en anslagshöjning med 1 500 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Studiehjälpsnämnden: Omkostnader* för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 18 500 kronor.

43:o) **Ersättning till postverket för dess bestyr med statens studielån.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 338, s. 655 och 656), vilket innebär en anslagshöjning med 15 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Ersättning till postverket för dess bestyr med statens studielån* för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 65 000 kronor.

44:o) **Statens biografbyrå: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 339, s. 656 och 657), vilket innebär en anslagshöjning med 1 600 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) godkänna följande avlöningsstat för statens biografbyrå, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1955/56:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	78 700
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	43 200
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	2 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	11 800

Summa kronor 135 700

b) till *Statens biografbyrå: Avlöningar* för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 135 700 kronor.

45:o) **Statens biografbyrå: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 340, s. 657 och 658), vilket innebär en anslagsminskning med 500 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Statens biografbyrå: Omkostnader* för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 19 500 kronor.

46:o) **Bidrag till Barnfilmkommittén.** Kungl. Maj:t har (punkt 341, s. 658 och 659) föreslagit riksdagen att till detta ändamål anvisa ett reservationsanslag av 8 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Carlqvist m. fl.* (I: 318) samt den andra inom andra kammaren av fröken *Olsson* och fru *Andrén* (II: 280), i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta att till Bidrag till barnfilmkommittén för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 11 000 kronor.

Förevarande anslag är för innevarande budgetår uppfört med 5 000 kronor. Barnfilmkommittén har vidare för kalenderåret 1954 ur åttonde huvudtitelns anslag till extra utgifter erhållit bidrag med 6 000 kronor.

För nästa budgetår har *kommittén* — under åberopande av vad som anförts beträffande kommittén i den vid statsutskottets utlåtande 1954: 112 fogade, av herr Karl Andersson m. fl. avgivna reservationen (s. 33—34; jfr SU mem. 132 och Rskr 309) — anhållit om ett anslag av 11 000 kronor.

Departementschefen har anfört följande.

Såsom bidrag till kostnaderna för Barnfilmkommitténs verksamhet har anvisats *dels* för år 1954 ett belopp av 6 000 kronor ur åttonde huvudtitelns reservationsanslag till extra utgifter, *dels* för budgetåret 1954/55 ett särskilt reservationsanslag å 5 000 kronor å samma huvudtitel. För innevarande budgetår har sålunda av statsmedel ställts ett sammanlagt belopp av ($\frac{1}{2}$ av 6 000 + 5 000 =) 8 000 kronor till kommitténs förfogande. Någon höjning av detta belopp anser jag mig icke kunna tillstyrka för nästa budgetår. Då kommittén tillkommande bidrag av statsmedel synes mig böra utgå ur ett och samma anslag, föreslår jag, att det nu å riksstaten uppförda särskilda reservationsanslaget till kommittén höjes med 3 000 kronor till 8 000 kronor eller till samma belopp, som kommittén sammanlagt åtnjuter för innevarande budgetår.

I *motionerna I: 318* och *II: 280* har anförts huvudsakligen följande.

Under de diskussioner i filmfrågan, som fördes vid föregående års riksdag, underströks från skilda håll mycket starkt betydelsen av barnfilmkommitténs verksamhet. I den vid statsutskottets utlåtande nr 112 fogade reservationen, som riksdagen i sitt beslut följde, uttalas om anslaget till

barnfilmkommittén: »Vid avvägningen av detta anslag har utskottet utgått från uppfattningen, att bidraget i fråga bör utgå med 8 000 kronor för budgetår. En ytterligare förstärkning framdeles av ifrågavarande anslagsmedel synes utskottet från de i det föregående anförda synpunkterna väl motive-rad. Utskottet förutsätter därför, att Kungl. Maj:t vid prövning av anslags storlek för budgetåret 1955/56 beaktar vad utskottet sålunda anför.»

Under det sista året har kommitténs arbete ökat betydligt dels genom tillkomsten av nya barnfilmklubbar över hela landet, dels genom att film-producenter och biografägare i allt större utsträckning söker samarbete med kommittén.

Utskottet. Vid behandlingen av propositionen 1954: 116 angående anslag till statens biografbyrå m. m. beslöt riksdagen bland annat att avvisa ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag om införande av alternativa åldersgränser för barnstillåten film. I den vid statsutskottets utlåtande 1954: 112 fogade reservation, som låg till grund för riksdagens beslut på denna punkt, anfördes att man i stället borde på upplysningens väg söka skapa förutsättningar för att föräldrarna i högre grad aktivt intresserade sig för valet av barnens biografprogram. I detta sammanhang fästes i reservationen uppmärksamheten på den upplysningsverksamhet i fråga om barn och film, som bedrivs av Barnfilmkommittén. Såsom i motionerna I: 318 och II: 280 framhållits, anfördes i reservationen vidare, att en ytterligare förstärkning framdeles av anslagsmedlen till bidrag till Barnfilmkommittén syntes väl motiverad; det förutsattes därför att Kungl. Maj:t vid sin prövning av anslaget för budgetåret 1955/56 beaktade vad sålunda anförts.

Kungl. Maj:ts förslag beträffande ifrågavarande anslag för nästa budgetår, avseende en medelsanvisning av 8 000 kronor, innebär emellertid ingen förstärkning av statens bidrag till Barnfilmkommittén. Utskottet finner för sin del starka skäl tala för att, i konsekvens med ovanberörda ställningstagande av 1954 års riksdag, den i motionerna föreslagna höjningen av statsbidraget till 11 000 kronor kommer till stånd. Utskottet tillstyrker därför, att förevarande anslag höjes med 3 000 kronor utöver det av Kungl. Maj:t äskade beloppet och således upptages med 11 000 kronor. Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 318 och II: 280, till *Bidrag till Barnfilmkommittén* för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 11 000 kronor.

47:o) **Bidrag till Samfundet för hembygdsvård.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 342, s. 659 och 660), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till Samfundet för hembygdsvård* för budgetåret 1955/56 anvisa ett anslag av 45 000 kronor.

Uppskjutna frågor

48:o) Beträffande vad Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen under följande punkter, nämligen

punkten 291: Överstyrelsen för yrkesutbildning: Avlöningar. Överstyrelsen för yrkesutbildning: Omkostnader. Överstyrelsen för yrkesutbildning: Yrkespedagogisk reformverksamhet,

punkten 306: Bidrag till driften av centrala yrkesskolor. Bidrag till driften av lokala yrkesskolor. Bidrag till byggnadsarbeten m. m. vid yrkesskolor,

punkten 308: Kurs för utbildning av sysselsättnings- och arbetsterapeuter,

punkten 309: Studiebidrag och stipendier åt elever vid yrkesskolor. Utbildning av lärare vid yrkesundervisningen, samt

punkten 311: Främjande av praktisk lärlingsutbildning hos hantverksmästare,

avger utskottet senare under riksdagen utlåtande, vilket utskottet härmed får för riksdagen

anmäla.

Stockholm den 1 april 1955

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Iwar Anderson, Näsgård, Leander, Näsström, Hesselbom, Sundelin, Einar Persson, Erik Svedberg, Axel Andersson, Elfving, Bengtson, Arrhén och Jacobsson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Malmborg i Skövde, Lindholm, Eriksson i Sandby, Svensson i Ljungskile, Åkerström, Hoppe, Petterson i Degerfors, Widén, Birke, Onsjö, Blidfors, Andreasson, fröken Vinge och herr Svensson i Stenkyrka,

dock att vid behandlingen av punkterna 22—48 deltagit herr Ohlson i stället för herr Axel Andersson och herr Boman i stället för herr Jacobsson.

Reservationer

1) vid *punkten 12* (Bidrag till textilinstitutet i Borås) av herrar *Hesselbom, Arrhén, Skoglund* i Doverstorp och *Birke*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 315 och II: 255 samt II: 58 — innebärande uppflyttning två löneklasser jämväl för facklärarna vid textilinstitutet och höjning med 1 500 kronor av bidraget till avlönande av extra lärare och assistenter med därav följande ökning av anslagssumman med tillhoppa 4 300 kronor — samt att utskottet fördenskull bort hemställa,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med bifall till motionerna I: 315 och II: 255 samt II: 58, till *Bidrag till textilinstitutet i Borås* för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 105 200 kronor.

2) vid *punkten 22* (Understöd åt folkbiblioteksväsendet)

a) av herrar *Arrhén, Skoglund* i Doverstorp och *Birke*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen I: 310 samt att utskottets hemställan därför bort i nedan angivna delar ha följande lydelse:

»b) med bifall till motionen I: 310, såvitt här är i fråga, samt med avslag å motionerna I: 56 och II: 27, besluta avslå Kungl. Maj:ts förslag om godkännande av de av departementschefen förordade ändrade grunderna för statsbidrag till skolbiblioteken, att gälla från och med den 1 juli 1955;

c) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen I: 310, såvitt här är i fråga, samt med avslag å motionerna I: 55 och II: 56, till *Understöd åt folkbiblioteksväsendet* för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 6 760 500 kronor;»

b) av herrar *Ohlon, Boman, Sundelin, Bengtson, Malmborg* i Skövde, *Svensson* i Ljungskile, *Hoppe, Widén* och fröken *Vinge*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 55 och II: 56 och att därför *dels* utskottets yttrande på s. 18 från och med det stycke, som börjar med »Utskottet har», till och med det stycke, som slutar med »2 728 000 kronor», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet har vid sin prövning av det nu förevarande spørsmålet funnit vägande skäl tala för att i enlighet med vad i motionerna I: 55 och II: 56 påyrkats elevavgifterna vid skolöverstyrelsens biblioteksskola avskaffas med utgången av innevarande budgetår. För ändamålet fordras en höjning med 7 000 kronor av den under anslaget upptagna anslagsposten till bibliotekskurser.

Då utskottet icke i övrigt funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts

under ifrågavarande punkt framställda förslag, torde anslaget för nästa budgetår böra höjas med 7 000 kronor utöver det av Kungl. Maj:t äskade beloppet av 8 588 500 kronor och således uppföras med 8 595 500 kronor.»

dels ock utskottets hemställan under c) bort ha följande lydelse:

»c) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 55 och II: 56 ävensom med avslag å motionen I: 310, såvitt här är i fråga, till *Understöd åt folkbiblioteksväsendet* för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 8 595 500 kronor;»

3) vid *punkten 31* (Utbildning av studieledare för folkbildningsarbetet m. m.) av fröken *Vinge*.

4) vid *punkten 35* (Utbildning av ungdomsledare) av herrar *Arrhén, Skoglund* i *Doverstorp* och *Birke*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 321 och II: 343, i vad avser ifrågavarande anslag, samt till följd därav hemställa,

att riksdagen må — i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 321 och II: 343, såvitt här är i fråga — till *Utbildning av ungdomsledare* för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 161 250 kronor.

5) vid *punkten 36* (Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet) av herrar *Arrhén, Skoglund* i *Doverstorp* och *Birke*, vilka ansett att utskottet bort i enlighet med motionerna I: 321 och II: 343 avstyrka bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag samt att till följd därav utskottets hemställan under I. bort ha följande lydelse:

»I. att riksdagen må — med avslag å Kungl. Maj:ts förslag — bifalla motionerna I: 321 och II: 343, såvitt här är i fråga, och till följd härav besluta att förslagsanslaget till *Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet* icke skall uppföras å riksstaten för budgetåret 1955/56;»

6) vid *punkten 37* (Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer) av herrar *Arrhén, Skoglund* i *Doverstorp* och *Birke*, vilka ansett att utskottet bort i enlighet med motionerna I: 321 och II: 343 avstyrka bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag samt till följd därav hemställa,

att riksdagen må — med avslag å Kungl. Maj:ts förslag — bifalla motionerna I: 321 och II: 343, såvitt här är i fråga, och till följd härav besluta att anslaget till *Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer* icke skall uppföras å riksstaten för budgetåret 1955/56.